

A skandináv büntetőpolitikai modell sajátosságai, jellemzőinek megjelenése Izlandon, különös tekintettel az alternatív megoldásokra és a kihívásokra

Characteristics of the Scandinavian Criminal Policy Model, its Features in Iceland, with a Special Focus on Alternative Solutions and Challenges

Miklósi Márta

Dr., PhD, egyetemi adjunktus
Debreceni Egyetem,
Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
miklosimarta@unideb.hu

Magyar
Tudományok
Intézet

Absztrakt

Cél: A szerző a skandináv büntetőpolitikai modell bemutatását követően kitér annak elemzésére, miben sajátos az izlandi börtönrendszer működése. Megvizsgálja, milyen előnyökkel jár az alternatív büntetések alkalmazása ebben az egyébként is igen alacsony bűnözési rátával jellemezhető szigetországban.

Módszertan: A szerző a téma alapos megismeréséhez felkutatta a vonatkozó hazai és nemzetközi, főleg izlandi szakirodalmat. Ebben segítségére volt, hogy az Izlandi Kriminológiai Társaság meghívott előadójaként egy hetet eltölthetett a szigetországban, szakmai kapcsolatot építve ki a terület fő kutatóival.

Megállapítások: A tanulmány legfőbb megállapítása az, hogy Izland a többi skandináv államhoz képest még inkább elkötelezett a nyitott börtönök működtetése iránt, előtérbe helyezve az alternatív büntetések alkalmazását, félutas házban történő elhelyezést és a szabadságvesztés „ultima ratio”, végső eszközként való alkalmazását.

Érték: Legfőbb érték a skandináv büntetőpolitika legfőbb jellemzőinek összefoglalása mellett annak bemutatása, miben sajátos Izland a többi európai, sőt

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 09. 01. Átdolgozás: 2025. 09. 12.
Elfogadás: 2025. 09. 29.

észak-európai államhoz képest, milyen eszközökkel éri el azt, hogy csökkenjenek a bebörtönzéssel járó ártalmak.

Kulcsszavak: skandináv büntetőpolitika, izlandi börtönrendszer, ultima ratio, alternatív büntetések

Abstract

Aim: In our study, after presenting the Scandinavian model of penal policy, we analyse the specific features of the Icelandic prison system. We examine the benefits of alternative sentencing in this island country, which already has a very low crime rate.

Methodology: To gain a thorough understanding of the topic, we searched the relevant national and international literature, especially Icelandic literature. I was assisted in this by spending a week in the island country as an invited lecturer of the Icelandic Society of Criminology, building up professional contacts with the main researchers in the field.

Findings: The main finding of the study is that Iceland is even more committed than other Nordic countries to running open prisons, with an emphasis on alternative sentencing, halfway houses and the use of imprisonment as an “ultima ratio”, or last resort.

Value: The main value is to summarise the main features of Scandinavian penal policy and to show how Iceland is different from other European, or even Northern European, countries, and how it achieves a reduction in the harms of imprisonment.

Keywords: Scandinavian penal policy, Icelandic prison system, ultima ratio, alternative sentences

Bevezetés

A büntetőpolitikai modellek vizsgálata során érdemes figyelmet szentelnünk a Finnországban, Norvégiában, Svédországban, Dániában és Izlandon megjelenő skandináv modellnek, amely működésének alapelve a liberalizmus és a normalizáció. Az északi országokban már évtizedekkel ezelőtt felismerték a börtön fogvatartottakra gyakorolt káros hatásait, amely jelenségről többek között Sykes (1958), Goffman (1961) és Crewe (2011) is részletesen ír, ezért alapvető célként jelent meg annak „ultima ratio”, végső eszközként való használata; ezek az államok előnyben részesítik az alternatív szankciók használatát.

Számos hazai kutató foglalkozott a skandináv büntetőpolitika vizsgálatával, így többek között Ruzsonyi Péter (2011), Gönczöl Katalin (2018), Sipos Ferenc (2017), s mindannyian pozitív példaként utaltak az északi országok büntetés-végrehajtási gyakorlatára.

Tanulmányunkban a skandináv börtönrendszer bemutatását követően kitérünk annak vizsgálatára, miben sajátos az izlandi börtönrendszer működése. A szigetországban a börtönök jelentős része nem zárt, hanem nyitott börtön, nem veszi körbe kerítés, ezzel sem korlátozva a fogvatartottak jogait. A börtönökben alapvető elvként jelenik meg annak biztosítása, hogy az elítéltek életvitele leginkább hasonlítson a szabad élethez, a lehető legkevesebb időt töltsék a zárkájukban és minél több programon vehessenek részt, ezzel is támogatva reintegrációjukat. Külön kitérünk annak bemutatására, milyen lehetőségek kínálóznak Izlandon a büntetés alternatív módon történő letöltésére. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy a nemzetközi trendek következtében ma már egyre több nehézséggel küzd meg ez a kicsi ország is a büntetések végrehajtásának megszervezése során, így az évek óta működő – sajátosan izlandi jelenség – a várólista rendszer problémái továbbra is megoldásra várnak.

Skandináv büntetőpolitikai modell

A skandináv büntetőpolitikai modell világszerte jól ismert paradigmává vált, ebben a fejezetben alapvető jellemzőinek bemutatására vállalkozunk. Skandináviában a börtönrendszer működtetésének alapelve a liberalizmus, ez tetten érhető a börtönök kialakításának alapvető jellemzőiben, fejlesztésében, a fogvatartottakkal való foglalkozásban egyaránt (Ruzsonyi, 2011). A skandináv börtönök fő célja a fogvatartottak felkészítése a társadalomba való visszatérésre, s ezt a célt elsősorban reális életkörülmények biztosításával érik el (Pakes & Gunnlaugsson, 2018). Garland megfogalmazásában „a büntető intézkedések alkalmazása során – ahol csak lehet – a rehabilitatív jellegnek kell érvényesülnie a negatív megtorló jelleggel szemben” (Garland, 2001). A skandináv börtönökkel összefüggésben gyakran elhangzik, hogy azok a büntetés helyszínei, de azok nem a büntetés helyei („*Nordic prisons are places of punishment but not places for punishment*”). Ez a kifejezés arra utal, hogy a fogvatartottak esetében a büntetés valójában a szabadságtól való megfosztás, ugyanakkor a börtönben való tartózkodásnak elő kell segítenie a fogvatartott személyes fejlődését (Pakes & Gunnlaugsson, 2018).

A szabadságvesztés alternatív büntetési formáinak megjelenése majd előretörése számos szempontból előnyös, ebben a tekintetben kiemelhetjük akár

a börtönök működtetésével járó magas költségeket, az ezzel együtt megjelenő humán erőforrás-igényt, valamint a kifejtett káros hatások (például a megszokott társadalmi környezetéből való kiemelés, a normális élet megszakítása, bűnözői társaság, bebörtönzés személyiségre gyakorolt negatív hatásai) csökkentését, így az alternatív büntetések alkalmazásának pozitív hozadéka megkérdőjelezhetetlen (Dashti et al., 2024; Heard, 2016; Mamak, 2024; McAlinden, 2011). Az alternatív büntetések további elvitathatatlan előnye, hogy megkönnyítik a társadalmi reintegrációt, mivel az elkövetők saját környezetükben, saját közösségeikben maradhatnak, lehetővé téve az egyének számára a családi kapcsolatokat és a foglalkoztatás fenntartását, amelyek kulcsfontosságúak a jövőbeli bűncselekmények megelőzésében (Pântea, 2024; Zohren & Rösner, 2020). Azonban a szakemberek (például Jones, 2015) arra is felhívják a figyelmet, hogy az alternatív szankciók esetében a büntetési célok (az elrettentés, a megtorlás, a generális és speciális prevenció) nem minden esetben érvényesülnek, így a társadalmi elfogadottsága mind a mai napig nem teljes körű.

Számos kutató vizsgálta, miben állhat a skandináv büntetőpolitika sikere. Először John Pratt brit kriminológus foglalkozott a kérdéssel. Pratt 2006-ban az északi országokba utazott, hogy megállapítsa, vajon miben tér el a skandináv büntetőpolitika a világ büntetőjogi gyakorlatától. Ironikus módon megállapításai szerint a kivételesség kulcsfontosságú összetevője valójában annak az ellentéte, a normalizációval (Pratt, 2008), amely az arra irányuló erőfeszítésekre utal, hogy a börtönben az élet a kinti, szabad élethez a leginkább hasonlítson, célként tűzték ki a biztonsági intézkedések korlátozó hatásának minimalizálását (Crewe, 2011). A fogvatartottakról holisztikus módon gondolkodnak, úgy tekintenek rájuk, mint a szélesebb társadalom tagjaira (Gunnlaugsson, 2021; Ruzsonyi, 2011). Büntetésük időtartama alatt is teljes jogú állampolgárok maradnak, szinte összes jogukat és kötelezettségüket gyakorolhatják (Gunnlaugsson, 2021; Ruzsonyi, 2011).

Pratt (2008) kezdetben két szempontot emelt ki. Az első az az érv, hogy a skandináv országokban (Pratt 2006-ban végzett kezdeti kutatásai Finnországra, Norvégiára és Svédországra korlátozódtak) más országokhoz képest alacsonyabb volt a börtönbüntetések aránya, a börtönt végső megoldásként alkalmazták. A második szempont az ezen országok börtöneiben uralkodó körülményekre vonatkozik. Pratt úgy találta, hogy a személyzet és a fogvatartottak közötti kapcsolat kedvezőbben alakult, és inkább az egyenlőségre épült, az élelmezés jobb volt, és a fogvatartottak számára több lehetőség kínálkozott az értelmes tevékenységre (Pratt, 2008).

Pratt a későbbiekben Anna Erikssonnal közösen kutatta a skandináv büntetőpolitika körülményeit, s munkájukban e paradigma leírását tovább árnyalták (Pratt & Eriksson, 2011). Pratt és Eriksson tanulmányában (2011) hét, skandináv

büntetés-végrehajtási rendszerekre jellemző sajátosságot sorolt fel: (1) a börtönök kisebbek; (2) több a rutinszerű érintkezés a felügyelők és a fogvatartottak között; (3) jobb az életminőség (például étel, elhelyezés, higiénia); (4) a fogvatartottak nagyobb valószínűséggel dolgoznak vagy vesznek részt tanfolyamokon; (5) a fogvatartottak nagyobb arányban élnek nyitott börtönben; (6) a felügyelők körében kevésbé jellemző a katonai múlt; és (7) a biztonság kevésbé elsődleges szempont az északi börtönrendszerekben. Pratt és Eriksson tanulmányukban a szökéssel kapcsolatos lazább hozzáállást az egyik fogvatartott, Larsen történetével illusztrálták. Larsent látták, amint elhagyta a nyitott börtönterületen kívüli részt, miközben Pratt a börtönigazgatóval beszélt, de ez nem okozott semmiféle riadalmat (Pratt & Eriksson, 2011).

Prattot a módszere miatt gyakran érte kritika. Erősen támaszkodott a börtönben tett látogatásaira, vagyis a börtönturizmusra (így nevezik ezt a módszert a szakemberek) (Pakes, 2020). Azzal vádolták, hogy a futólagos látogatások során csak korlátozottan láthatott bele a börtönök működésébe, ezen kívül azt is felrótták neki, hogy brit lévén nem érti a skandináv nyelveket, így látogatásai során csak részben érthette mindazt, ami az adott intézetben elhangzott (Pakes & Gunnlaugsson, 2018).

Tény ugyanakkor, hogy Pratt elméletével nem mindenki értett egyet, számos kutató kifejezte ellenvéleményét. Ugelvik (2012) kifejezetten figyelmeztetett a skandináv büntetőjogi paradigma túlzóan pozitív jellemzésének esetleges vizszátságaira, különösen a norvég büntetőjogi rendszeren belüli és kívüli „különböző bánásmóddal” kapcsolatban. Scharff Smith (2012) a büntetőpopulizmus főleg dániai, de más skandináv országokban is megjelenő erősödésére hívja fel a figyelmet (ugyanakkor pozitívként említi a dán nyitott börtönöket és a házastársi látogatások lehetőségét, mint a hagyományosan humánus skandináv büntetés-végrehajtási szemlélet példáit). Mathiesen (2012) arra figyelmeztet, hogy ne gondoljuk, hogy a skandináv büntetőpolitika kialakítása minden északi államban egységesen harmonikus és megegyezően alapuló, és azt is megjegyzi, hogy a börtönkörülmenyek börtönöknként erősen eltérőek lehetnek. Barker (2013) szerint az északi államok (főleg Svédországról beszél írásában) mindig egyszerre voltak kíméletesek és elnyomók, nagylelkűek és intruzívak: egy szóval, Janus-arcúak. A keménységet, szigorot gyakran a kívülállókka, a külföldi állampolgárokkal szemben tartják fenn, míg saját állampolgáraikkal enyhébbek, megengedőbbek. Barker ezen állítása megkérdőjelezi a jóléti állam nagylelkűsége és az enyhe büntetőjogi szemlélet közötti kapcsolatot (Barker, 2013; Pakes & Gunnlaugsson, 2018).

Scharff Smith és Ugelvik (2017) közös munkájukban külön megemlítik az északi nyitott börtönök vizuális vonzerejét. Ezek az intézetek erősen „*különböznek*

az archetipikus nyugati börtöntől, számos konkrét intézet régi gazdasági épületekben, laktanyákban stb. működik, néha kerítés vagy fal nélkül, ami szintén hozzájárul ahhoz, hogy nagyon nyitottnak tűnjenek” – fogalmazzák meg (Scharff Smith & Ugelvik, 2017).

A börtönépületek fizikai jellemzői mellett kulcsfontosságú a személyzet meghatározó szerepének vizsgálata, amely tekintetben a skandináv büntetőpolitika szintén eltérést mutat más államok hasonló rendszeréhez képest. Bár meghatározó jelentőségű az épület, annak jellegzetességei mellett igazán az ott dolgozó munkatársak jelenítik meg azt a szemléletmódot, ami áthatja a skandináv börtönrendszer működését (Ruzsonyi, 2011). Sokat elárul a rendszerről az a tény, hogy a fogvatartottakról „kliens”-ként beszélnek. Skandináviában a felügyelő munkaköre erőteljesen eltér más országok gyakorlatától, mintegy „személyes tisztviselővé” válik (időnként ezt a területet ellátó munkatársat „kontakt tisztviselőnek” – contact officer – is nevezik). Munkájuk során a felügyelők maximum három fogvatartott támogatásáért felelősek, feladatuk nem csupán őrzés, hanem aktív szerepvállalás a fogvatartottak fejlődésében és társadalmi beilleszkedésük elősegítésében. Feladataik ellátása során nemcsak a fogvatartott intézetbeli mindennapjaival foglalkoznak, hanem hangsúlyt fektetnek a társadalomba történő visszailleszkedés szempontjából kulcsfontosságú szabadulás utáni tervek kidolgozására és támogatására egyaránt. A paradigma lényege, hogy az északi börtönrendszer egyik legnagyobb értékének a személyzet és a fogvatartottak közötti emberi kapcsolat kialakítását tekintik (Ruzsonyi, 2011). A felügyelet tagjaitól elvárt a következő négy kiemelt feladat teljesítése: „*biztonsági feltételek biztosítása, gondozói/szociális segítségnyújtás, munkáltatási felügyelet és a szabadidős tevékenység irányítása*” (Ruzsonyi, 2011). A skandináv büntetőpolitika sajátosságainak bemutatása után a következő fejezetben az izlandi börtönrendszer jellemzőivel, felépítésével foglalkozunk.

Izlandi börtönrendszer bemutatása

Izlandon az összes börtönlétesítményt az állam működteti, a szervezet neve Fangelsismálastofnun Ríkisins (angolul: Prison and Probation Administration, a cikkben a továbbiakban Büntetés-végrehajtási Igazgatóság) ([Prison and Probation Administration, 2020](#)). A szerteágazó szerepkörrel bíró szervezet 1989-ben jött létre hasonló skandináv szervezetek mintájára. Elsődleges feladata a börtönök irányítása és a büntetések végrehajtásának felügyelete az Alpingi (izlandi parlament) által 2016-ban elfogadott 15/2016. sz. büntetés-végrehajtási törvénynek megfelelően és az annak alapján kiadott rendeletek rendelkezéseivel

összhangban. Ugyanakkor feladatköre az összes létesítmény napi szintű működésének felügyelete mellett kiterjed azon bűnelkövetők ellenőrzésére is, akik büntetésüket közérdekű munka keretében töltik és elektronikus megfigyelés alatt állnak (Prison and Probation Administration, 2020).

2019-ben Izlandon öt büntetés-végrehajtási intézet működött – ez a szám mára négyre csökkent –, összesen közel 200 zárkával (Pakes & Gunnlaugsson, 2018). A börtönök, illetve férőhelyek számának alakulását mutatja be az 1. számú táblázat.

1. számú táblázat

Büntetés-végrehajtási intézetek számának alakulása Izlandon 2018 és 2022 között

	2018	2019	2020	2021	2022
Nyitott börtönök száma	2	2	2	2	2
Férőhelyek száma	22	22	21	21	21
Zárt börtönök száma	3	3	2	2	2
Férőhelyek száma (legkisebb börtön – legnagyobb börtön férőhelyei)	10–78	10–78	56–78	56–83	56–83
Összesen	5	5	4	4	4

Forrás. Kristoffersen, 2024.

Egy börtön Reykjavík környékén (Hólmsheiði börtön) található, a többi az ország különböző régióiban szétszórva – három Délnyugat-Izlandon [Litla-Hraun, Sogn és Kópavogur (megszűnt)], egy Nyugat-Izlandon (Kvíabryggja) és egy Észak-Izland legnagyobb városában [Akureyri (megszűnt)]. Eredetileg csak az új reykjavíki börtön épült börtönnek, a többi épületet más célokra tervezték, később átalakításra kerültek, hogy börtönként működhessenek.

A reykjavíki börtön Hólmsheiðiben 2016 végén nyílt meg, magas fokozatú, zárt börtönként működik, maximum 56 fogvatartott elhelyezésére alkalmas. Az épületkomplexum három szárnyra oszlik, elkülönítve a letartóztatásban lévő, a rövidebb büntetést töltő fogvatartottakat, valamint a hosszútávú női fogvatartottakat (Gunnlaugsson, 2021). A börtönben mindent megtesznek annak érdekében, hogy minél kevesebb időt töltsenek az elítéltek a zárkában, és minél több programon vehessenek részt, tanuljanak, sportoljanak, dolgozzanak, könyvtárba menjenek (Pétursson, 2024).

A letartóztatás foganatosítására szolgáló intézmény sokáig a legnagyobb börtön, Litla-Hraun volt, de 2017-ben ez a funkció átkerült a Hólmsheiði börtönbe. A Litla-Hraun börtön egy magas biztonsági fokozatú létesítmény, Reykjavíktól mintegy 60 km-re délkeletre található, magas fémkerítés veszi körül. Az izlandi teljes börtönpopuláció létszámának körülbelül a fele – 87 férőhelyes – tölti itt

büntetését. Itt működött a letartóztatásban lévőknek kialakított létesítmény is, amely most új funkciót kapott a börtönszemélyzet elhelyezésére és a családlátogatások számára (Gunnlaugsson, 2021).

A Kvíabryggja nyitott börtön Izland észak-nyugati részén, Snæfellsnesben helyezkedik el, inkább hasonlít egy tanyára, mint börtönre, 23 fogvatartott befogadására alkalmas. Olyan fogvatartottak helyezhetők el itt, akiknek kevesebb mint két év van hátra a büntetésükből, képesek minimális felügyelet mellett letölteni a büntetést, és nem szenvedélybetegek. Az elítéltek dolgoznak, vagy oktatásban részesülnek (Gunnlaugsson, 2021). Végül 2012-ben a Litla-Hraun-tól nem messze megnyitották a Sogn nevű új nyitott börtönt, amely húsz elítélt befogadására alkalmas (Gunnlaugsson, 2017). Ezt a két nyitott börtönt, a Kvíabryggját és a Sognt nemrégiben egy nemzetközi kutató is tanulmányozta, részletesen írt tapasztalatairól (Pakes, 2020).

Röviden bemutatunk két olyan börtönt is (Kópavogur és Akureyri), amely már nem működik, a közelmúltban kerültek bezárásra. A Kópavogur börtönt 1989-ben nyitották meg nők számára, és több mint negyedszázadon át minden női elítélt ott töltötte büntetését, amíg 2015-ben be nem zárták. A Kópavogur börtönben általában kevesebb mint tíz női fogvatartott töltötte egy időben a büntetését, a maximálisan tizenkét fős befogadóképesség fennmaradó részét pedig férfi elítéltek töltötték ki. A Hólmsheiði új börtönben külön részleg van a női fogvatartottak számára, és ők 2016 novemberében kezdték meg ott a büntetésüket tölteni (Gunnlaugsson, 2017). Az Izland északi részén, Akureyriben található börtön a helyi rendőrőrsön működött, tíz fogvatartott befogadására volt alkalmas, akik többnyire rövidebb büntetésüket töltötték itt. Az Igazságügyi Minisztérium 2020-ban bejelentette, hogy a kis egység működtetésének magas költségei miatt végleg bezárja ezt a létesítményt, ez 2020 szeptemberében meg is valósult (Ólafsdóttir, 2020; Ciric, 2020), így Izlandon öt helyett összesen négy börtön maradt. A börtönhatóságok 2020-ban az Akureyri börtön bezárásával és a finanszírozás Hólmsheiði börtön költségvetésébe való átcsoportosításával azt tervezték, hogy bővítik a Hólmsheiði börtön személyi állományát a létesítmény jobb kihasználása érdekében. Ez utóbbi intézet gazdaságosabb, mint az Akureyriben lévő kis egység, és így húsz fővel több fogvatartott tudja itt büntetését tölteni (Gunnlaugsson, 2021).

Az izlandi büntetés-végrehajtási intézetek két csoportba sorolhatók, megkülönböztetjük a zárt és nyitott börtönöket, valamint létezik egy félutas ház is. A jelenleg Izlandon működő négy börtönből kettő nyitott, kettő pedig zárt börtön. Nyitott börtönök a sogni és a kvíabryggjai börtön, míg a zárt börtönök a hólmsheiði és a litla-hraun-i börtön. A nyitott börtönök körül nincsen kerítés, kevesebb kamerával találkozhatunk, és a helyiségeket éjszaka sem zárják

be. Ezenkívül a látogatásokra a fogvatartottak zárkáiban kerül sor, nem egy külön látogatóhelyiségben, emellett az internet-hozzáférés is kevésbé ellenőrzött, mint a zárt börtönökben. A zárt börtönökre jellemző, hogy az elítéltek elhelyezésére szolgáló épületeket kerítéssel határolják el, a zárkák éjszaka zárva vannak és a látogatásokra külön látogatószobákban kerül sor (Daviðsdóttir & Jóhannsdóttir, 2024).

Az izlandi büntetés letöltése leggyakrabban zárt börtönben kezdődik, (általában a Hólmsheiði börtönben), ahol a Büntetés-végrehajtási Igazgatóság ezt követően értékeli, hogy az egyénnek nyitott vagy zárt börtönben kell-e tovább töltenie a büntetését. Ez azonban nem teljesen egyértelmű, mivel azok, akik zárt börtönbe kerülnek, lehetőséget kaphatnak arra, hogy áthelyezzék őket nyitott börtönbe, valamint azok, akik nyitott börtönbe kerülnek, átkerülhetnek zárt börtönbe is, ha a magatartásuk nem elfogadható (Daviðsdóttir & Jóhannsdóttir, 2024).

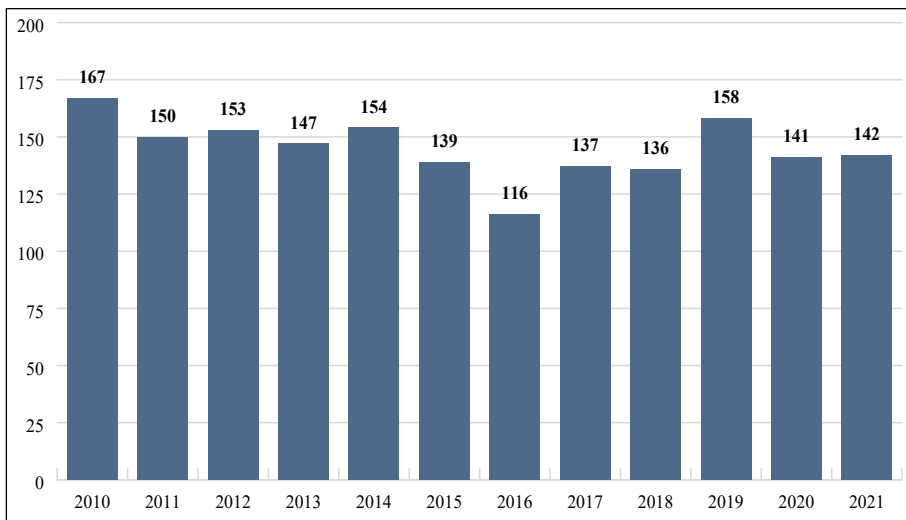
A verndi félutas ház az izlandi büntetés-végrehajtási rendszer részét képezi, Reykjavíkban található és átmeneti otthonként működik. A nyitott vagy zárt börtön elhagyása után a reintegrációs folyamat részeként 20–25 fő maximum 18 hónapot tölthet el itt, ez beleszámít a büntetés idejébe, annak szerves részét képezi (Vernd Fangahjálp, 2025). Lakóinak nagy része alkohol-, illetve droproblémákkal küzd, rendszeresen részt vesznek AA gyűléseken, terápiás csoportokba járnak. Legtöbbször dolgoznak, alapvető szabály, hogy napközben mindenki vagy a munkahelyén, vagy a terápiás csoportban, foglalkozáson tartózkodik (Farestveit, 2021).

Az egy főre jutó izlandi börtönbüntetési ráta viszonylag alacsony, 100 ezer lakosra vetítve 35 fő, ami szinte az összes többi európai nemzetenél alacsonyabb, beleértve a skandináv országokat is (World Prison Brief, 2024).

A fogvatartottak számának alakulását a szigetországban az 1. számú ábra szemlélteti, láthatjuk, hogy a 2016-os alacsonyabb létszámot követően 2017-től stagnálás figyelhető meg, egyedül a 2019-es év mutat kiugró értékeket.

1. számú ábra

Fogvatartottak számának alakulása Izlandon

Forrás: Statista, 2025.

Bár a fogvatartottak száma nem feltétlenül tükrözi a társadalom bűnözési szintjét, ez a szám implicit módon azt az elképzelést támasztja alá, hogy Izland alacsony bűnözési rátájú ország. Izland még a többi skandináv államhoz képest is kivételes helyzetben van (Pratt, 2008). Izlandon a börtönök aránya – a Feröer-szigetekhez és Ålandhoz hasonlóan (Lauritsen, 2019) – alacsonyabb, mint a többi északi országban, és a börtönök még kisebbek is. Ráadásul Izland csekély börtönállománya a Vernd nevű félutas intézet mellett nyitott börtönöket is magában foglal, ami arra utal, hogy Izland a többi skandináv nemzethez hasonlóan támogatja a nyitott, pozitív börtönrendszer működtetését (Gunnlaugsson, 2021).

Az izlandi börtönrendszer sajátosságai: szabadságelvonással nem járó szankciók és alternatív megoldások

Izlandon egyre fontosabb szerep jut a börtönbüntetés letöltése mellett a szabadságelvonással nem járó szankciók alkalmazásának, ilyen lehetőségként jelenik meg a feltételes szabadságra bocsátás, a félutas ház, az elektronikus nyomkövetési rendszer és a közérdekű munka.

A feltételes szabadságra bocsátás aránya folyamatosan nő. A 2000–2008 közötti időszakban a fogvatartottak mintegy 60 százaléka hagyhatta el a büntetés-végrehajtási intézetet a teljes büntetés letöltése előtt (40 százalékuk töltötte le a teljes büntetést a börtönben), 2008-ban ez a szám emelkedett, több mint 70 százalékukat helyezték feltételes szabadságra (körülbelül egynegyedük töltötte le a teljes büntetés időtartamát) (Gunnlaugsson, 2021). A feltételes szabadságra bocsátás alkalmazásának növekedési tendenciája már korábban elkezdődött. Az 1980-as és 1990-es években egyre több elítéltet helyeztek feltételesen szabadlábra, ez a szám az 1985-ös 36 százalékról 1998-ra 57 százalékra emelkedett (Gunnlaugsson & Galliher, 2000).

Az elmúlt évtizedekben arányaiban több elítélt kapott feltételes szabadságra bocsátást, ugyanakkor a börtönbüntetések száma is emelkedő tendenciát mutat. A korábbi izlandi büntető törvénykönyv (1940. évi 19. sz. törvény) szerint a feltételes szabadságra bocsátás akkor volt lehetséges, ha a fogvatartott a büntetés kétharmadát letöltötte (és ez legalább két hónap börtönbüntetés jelentett). Ennek ellenére gyakoriak voltak a kivételek, és sok elítéltet már a büntetés felének letelte után szabadon engednek (Gunnlaugsson, 2021). Az új, 15/2016. sz. büntetés-végrehajtási törvény (80. cikk) előírja, hogy a 21 évnél fiatalabb elítéltek a büntetésük egyharmadának letöltése után feltételes szabadságra bocsáthatók, felnőttkorú elkövetők esetében a büntetés felének letöltése után van erre lehetőség.

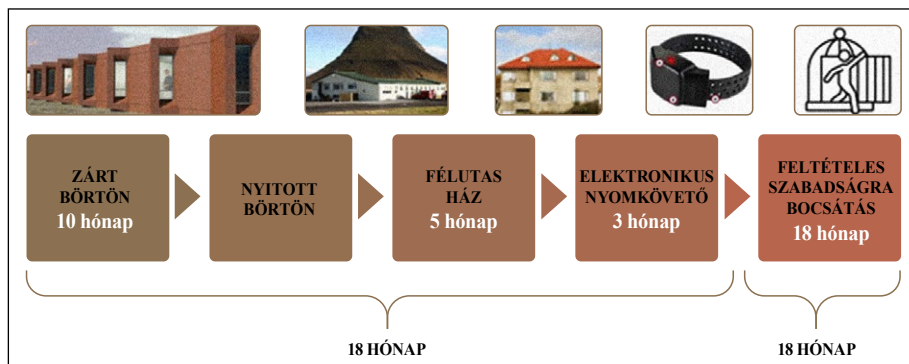
Azok, akik hosszú börtönbüntetésük letöltéséhez közelednek, és munkát szereztek, vagy oktatási programban vesznek részt, jogosultak arra, hogy büntetésüket a Verndben, a reykjavíki félutas házban töltsék le, amelyet egy nonprofit szervezet működtet, mielőtt elektronikus nyomkövetővel követik mozgásukat lakó-, illetve munkahelyükön (Gunnlaugsson, 2021).

Izlandon az elektronikus nyomkövetési rendszer 2012 óta működik. Jelenleg azon elítéltek számára érhető el, akik több mint 12 hónapos vagy annál hosszabb börtönbüntetést kaptak és ez lehetővé teszi az előzőeknél korábbi szabadulást a börtönből (back-door policy).

Ha egy olyan személyt veszünk példának, akit a büntetőbíróság három év börtönbüntetésre ítél, akkor a börtönben letöltött három év felét követően feltételesen szabadlábra helyezhetik, ami Izlandon a nem erőszakos, első bűntényes elkövetők esetében tipikus eljárás. Ez a személy összesen tíz hónapot tölthet le nyitott vagy zárt börtönben, öt hónapot a reykjavíki félutas házban, és végül három hónapot elektronikus megfigyeléssel (tehát ez összesen 18 hónap, másfél év), mielőtt feltételes szabadságra bocsátják (Gunnlaugsson, 2021), ezt illusztrálja a 2. számú ábra.

2. számú ábra

Börtönbüntetés alternatív letöltése Izlandon

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Izlandon az elmúlt évtizedekben egyre gyakrabban alkalmazzák a szabadságelvonás alternatívájaként a közösségi munka büntetést. A közösségi munka büntetés 1995 óta létezik, korábban csak azok számára, akik 12 hónapos, ma már azon elkövetők számára, akik 24 hónapos, vagy annál rövidebb feltétel nélküli börtönbüntetést kaptak (Daviðsdóttir & Jóhannsdóttir, 2024). A börtönbüntetés letöltése helyett a közösségi munkára vonatkozó döntést a Büntetés-végrehajtási Igazgatóság hozza meg, nem pedig a büntetőbíróságok, ami más skandináv országokban jellemző eljárás. A Büntetés-végrehajtási Igazgatóság dönthet úgy, hogy a büntetést legalább 40 és legfeljebb 480 óra időtartamú, nem fizetett közmunka formájában lehet végrehajtani. Izlandon évente akár kétszáz személy is közösségi munka formájában tölti le a büntetését szabadságvesztés helyett, így az ilyen jellegű statisztikákban sem jelennek meg, nem terhelik a börtönrendszert (Gunnlaugsson, 2021).

A börtönbüntetés számos alternatívájának alkalmazása azt mutatja, hogy Izlandon a bűnözés megfékezésére törekedve a hatóságok olyan büntetések kiszabását preferálják, amelyek elősegíthetik a fogvatartottak társadalomba történő reintegrációját, akár a félutas házra, a közérdekű munkára, akár az elektronikus nyomkövetési rendszerre gondolunk.

Ezen intézkedések alkalmazásának további előnye, hogy kiszabásukkal csökkentik a börtönökre fordított állami kiadásokat, mivel kevésbé költségesek, és így politikailag vonzóak. Ezen túlmenően ezek az alternatívák segítenek csökkenteni a börtönökre nehezedő nyomást. A legtöbb elítélt, akit a korai időszakban kiválasztottak e programokba, nem erőszakos bűncselekmények elkövetője volt, akit vagyon elleni bűncselekményekért vagy közlekedési szabályok

megszegéseért ítélték el. Később az alternatív büntetések lehetősége a súlyosabb bűncselekmények elkövetői számára elérhetővé vált, tovább segítve a börtönrendszerre nehezedő nyomás mérséklését (Gunnlaugsson, 2021).

Az izlandi börtönhelyzetet vizsgálva ugyanakkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy e kétségtelenül nagyvonalú, alternatív megoldásokra törekvő szabályozás ellenére is akadnak nehézségek, főleg az elmúlt években egyre növekvő várólista és a külföldi bűnelkövetők számának emelkedésével összefüggésben.

Az izlandi börtönrendszer működésének kihívásai: várólista és a külföldi elkövetők emelkedő száma

A skandináv kriminálpolitika célja a bűnözés okozta káros hatások és költségek csökkentése, ugyanakkor a nemzetközi trendek következtében, a bűncselekmények számának emelkedésében, az egyre több – főleg külföldi – bűnelkövető miatt az eddig működő, várólistán alapuló rendszer egyre kevésbé tartható.

Várólista

Izlandon abban az esetben, ha valakit szabadságvesztésre ítélnék, de nincsen szabad zárka egyetlen börtönben sem, várólistára kerül. Hónapokkal, de lehet, hogy évekkel később tudja elkezdni letölteni a büntetését (Pakes & Gunnlaugsson, 2018). A várólista egyre hosszabbá válásával összefüggésben (2009-ben 200 fő szerepelt a várólistán, de ez a szám folyamatosan emelkedett) felmerülő elmentmondásos helyzet miatt épült meg részben az új, Hólmsheiði börtön, illetve kerültek elfogadásra a 15/2016-os büntetés-végrehajtási törvényben a szabadságvesztés büntetés letöltését kiváltó, illetve enyhítő szabályok. Azonban ezek a változások sem voltak elegendőek, mert a várólista a folyamatos növekedést követően 2017 elején elérte az 500 főt, míg 2020-ban már 600 főt számlált (Gunnlaugsson, 2021). Az igazságügyi miniszter 2020 márciusában szakértői bizottságot nevezett ki, hogy készítsen javaslatokat az elkövetők várólistájának lerövidítésére. A növekedés oka, hogy az elmúlt években több büntetőbíróvási határozat érkezett a büntetés-végrehajtási hatóságokhoz. Ezen túlmenően az a tendencia is megfigyelhető, hogy a büntetőügyek kivizsgálása során egyre nagyobb arányban kerülnek letartóztatásba a feltételezett elkövetők. Ezenfelül a Hólmsheiði börtönt sújtó pénz- és személyzetihiánnyal összefüggő problémák szintén hozzájárultak a rendszerben megjelenő feszültségek kialakulásához (Gunnlaugsson, 2021).

A bizottság első feladata az volt, hogy feltárja a várólista jellegét és azt, hogy milyen elkövetők kerülnek fel a listára. A túlnyomó többség kisebb bűncselekmények

miatt kapott rövid, legfeljebb néhány hónapos börtönbüntetést. Ha a közösségi munkára kötelezetteket és az Izlandot már elhagyott személyeket nem vesszük számításba, a várólista kevesebb mint 300 főre csökkenhet, akik arra várnak, hogy a büntetésük végrehajthatóvá váljon és bevonulhassanak egy börtönbe letölteni azt. Néhányan közülük (akár 30 személy) már több mint három éve szerepelnek ezen a listán. A bizottság megfogalmazott néhány ajánlást, hogyan lehetne rövidíteni a várólistát. A megfogalmazott javaslatok legfőbb célja az volt, hogy a börtönbüntetés letöltésének alternatívájaként több, nem szabadságelvonással járó lehetőséget keressenek (Gunnlaugsson, 2021). A bizottság javasolta, tegyék lehetővé, hogy több elítélt végezhesen közérdekű munkát a börtönbüntetés letöltése helyett. Azoknak, akik egy év helyett legfeljebb kétéves börtönbüntetést kapnak, lehetőséget kellene biztosítani arra, hogy közérdekű munkára jelentkezhesenek. Másodszor, nagyobb hangsúlyt kell fektetni a helyreállító igazságszolgáltatási intézkedések alkalmazására, érdemes lenne jogszabály-módosítást javasolni ennek büntető törvénykönyvbe való felvétele céljából. Harmadszor, a felfüggesztett büntetés ne csak a fiatal elkövetők számára legyen lehetséges, hanem minden korosztályra kiterjedjen. A legsúlyosabb bűncselekmények kivételével fő szabályként a börtönben letöltött fél év után feltételesen szabadlábra kell helyezni az elítéltet (Gunnlaugsson, 2021). A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények, a kábítószer előállítása, behozatala és értékesítése azonban nem tartozik ide. A legtöbb ilyen típusú ügyben a feltételes szabadlábra helyezés csak a büntetés kétharmadának börtönben való letöltése után lehetséges, ami azt mutatja, hogy az izlandi hatóságok komolyan veszik a kábítószer-bűncselekményeket (Gunnlaugsson, 2021). Gyakrabban kellene alkalmazni különböző terápiás lehetőségeket a feltételes szabadságra bocsátás előtt, annak mintegy feltételeként a letöltendő szabadságvesztés büntetés helyett. Végezetül, a több mint három éve a várólistán lévőket kegyelemben kell részesíteni, ha megfelelnek bizonyos kritériumoknak (például ilyen feltétel lehet, hogy ne legyen folyamatban lévő más büntetőügye az adott személynek) (Gunnlaugsson, 2021). Ezen javaslatok mindegyikének vagy többségének életbe léptetésével a szakértői csoport becslése szerint jelentősen lerövidülne a lista és a várakozási idő is. Az igazságügyi miniszter sajtótájékoztatón pozitívan fogadta mindezen ajánlásokat (Justice Ministry, 2020), és bejelentette, hogy tervezi azok végrehajtását. Példaként említette, tervbe vették, hogy kegyelemben részesítik mindazokat, akik három éve vagy annál hosszabb ideje szerepelnek a listán (World News, 2020).

Külföldiek az izlandi börtönökben

Az Izlandon az elmúlt években megjelenő és erősödő problémákat, börtönnyomást, amely az elítéltek hosszú várólistáját eredményezte, nagyrészt az izlandi

társadalom egyre növekvő heterogén jellege okozta. Az új évezred első évtizedének gazdasági fellendülése idején Izlandra rengeteg külföldi látogató érkezett és sokan költöztek ide. A lakosság mintegy 2,4 százaléka volt külföldi származású 1999-ben, ami 2010-re megötszöröződött, 10 százalékra emelkedett. A 2008-as gazdasági válságot követően, majd a turizmus robbanásszerű növekedése által ösztönzött fellendülés után a bevándorlók száma 2020-ra 15 százalékos csúcsra emelkedett ([Statistics Iceland, 2020](#)). A legtöbb bevándorló Kelet-Európából érkezett, elsődleges motivációjuk a pénzkeresés volt, dolgozni érkeztek a szigetországba. Izland lakosságszáma mára már meghaladja a 365 ezer főt, népességnövekedése az elmúlt évtizedekben tehát nagyrészt külföldiekből származik. A külföldi bevándorlók és az Izlandra érkező turisták számának emelkedése tükröződik a szigetország büntetőjogi statisztikájában is, megnövelve a nem izlandi állampolgárok által elkövetett bűncselekmények számát (Gunnlaugsson, 2019).

Míg 2000-ben átlagosan naponta körülbelül két külföldi állampolgár töltötte büntetését izlandi börtönben, 2008-ban már 24 főről beszélhettünk, ami a teljes fogvatartotti létszám mintegy 17 százalékát tette ki ([Prison and Probation Administration, 2017](#)). Ezen felül hat külföldi állampolgár letartóztatásban volt, amíg ügyükben a rendőrség nyomozott (Gunnlaugsson, 2019). 2011-ben a külföldi állampolgárságú fogvatartottak száma 89-re nőtt, akik az egész év során börtönbüntetésüket töltötték, ami az adott évben börtönbüntetésüket töltő teljes fogvatartotti populáció mintegy 24 százaléka volt. A külföldi fogvatartottak aránya azonban az utóbbi években valamelyest csökkent, 2019-ben mintegy 22 százalékuk volt külföldi születésű, összesen 70 fő (Gunnlaugsson, 2019).

A külföldi állampolgárságú elítéltek által elkövetett bűncselekménytípusok általában hasonlóak a helyi elítéltek által elkövetett bűncselekményekhez, leggyakrabban vagyon elleni, valamint kábítószerrel összefüggő, illetve erőszakos bűncselekményeket követnek el (Gunnlaugsson, 2019).

Összegzés

Az északi országokban már évtizedekkel ezelőtt felismerték a börtön fogvatartottakra gyakorolt káros hatásait, ezért alapvető célként jelent meg annak végső eszközként való használata, emellett központi feladatként fogalmazták meg az ártalmak csökkentésének kidolgozását (Gunnlaugsson, 2019; Ruzsonyi, 2011). A skandináv országok büntetőpolitikája bár részletkérdésekben eltér egymástól, azonban büntető igazságszolgáltatási rendszerük az alternatív szankciók alkalmazására helyezi a hangsúlyt (Lappi-Seppälä, 2007).

Izland egy kis és viszonylag homogén szigetország, amely még a skandináv országokhoz képest is alacsony bűnözési rátával jellemezhető (Gunnlaugsson & Galliher, 2000; Ólafsdóttir & Bragadóttir, 2006). Az alacsony bűnözési ráta mellett az ország nyitott az alternatív büntetések alkalmazására a többi skandináv államhoz hasonlóan, a bűnözéssel kapcsolatos vélemények Izlandon nem oszlanak meg politikai pártok mentén, egyik párt részéről sem jelenik meg szigorításokra való törekvés (Gunnlaugsson, 2021). Izland a következetesen alacsony arányú börtönbüntetésekkel és viszonylag rövid ítéletekkel megtestesíti azt, amit Pratt (2008) skandináv kivételességként ír le. Izlandon a börtönök kicsik, a négy börtönből kettő nyitva van, kerítés sem veszi körbe. A személyzet és a fogvatartottak közötti kapcsolatot pozitív hozzáállás és közvetlenség jellemzi (Pakes, 2020), ráadásul a hosszú börtönvárólista eltűrése hallgatólagosan azt sugallja, hogy nem igazán okoz kellemetlenséget, mivel sok elítélt egyszerűen hazamegy, miután megkapja ítéletét és hónapokkal vagy évekkel később vonul be letölteni büntetését. A várólisták csökkentésére létrehozott bizottság javaslataira adott reakciók pozitívak, egyértelműen arra utalnak, hogy a várólistaválság megoldása során a szakemberek ahelyett, hogy több börtönférőhelyet követelnének, a szabadságelvonással nem járó, alternatív lehetőségek keresése felé mozdulnak.

A skandináv büntetőpolitika számos pozitív hozadéka megkérdőjelezhetetlen, egyes elemeinek alkalmazása hasznos lehet konzervatív, megtorló börtönrendszerrel működtető államok számára is. Az alternatív szankciók előnyben részesítésének hatására csökken a börtönök fenntartási költsége, alkalmazásuk hozzájárulhat ahhoz, hogy ne következzenek be azok a negatív hatások a fogvatartottak életében, személyiségében, amelyek a büntetés-végrehajtási intézetben eltöltött hosszabb-rövidebb időszaknak egyértelmű következményei. Végül, de nem utolsósorban az alternatív szankciók alkalmazása az izoláció, elkülönítés helyett a reintegrációra, társadalomba való visszailleszkedésre összpontosítva nagyobb eséllyel segítheti elő a visszaesés csökkenését (Pântea, 2024).

Felhasznált irodalom

- Barker, V. (2013). Nordic exceptionalism revisited: Explaining the paradox of a Janus-faced penal regime. *Theoretical Criminology*, 17(1), 5–25. <https://doi.org/10.1177/1362480612468935>
- Ciric, J. (2020, July 9). Prison closure in Akureyri faces opposition. *Iceland Review*. <https://www.icelandreview.com/politics/prison-closure-in-akureyri-faces-opposition/>
- Crewe, B. (2011). Depth, weight, tightness: Revisiting the pains of imprisonment. *Punishment & Society*, 13(5), 509–529.

- Dashti, M. S., Jamadi, A., & Janipour, A. (2024). The moral and social effects of implementing alternative punishments of imprisonment. *International Journal of Ethics and Society*, 6(1), 43–54.
- Davíðsdóttir, R. J. B., & Jóhannsdóttir, A. S. (2024). *The prison system in plain language = Fangelsiskerfið á mannamáli*. <https://vernd.is/all-articles/fangelsiskerfidh-a-mannamali>
- Farestveit, Þ. B. (2021, May 14). *Þú ert víst fangi (You are probably a prisoner)*. Vernd. <https://www.vernd.is/component/content/article/fangi-2?catid=20&Itemid=101>
- Garland, D. (2001). *The culture of control: crime and social order in contemporary society*. Oxford University Press.
- Goffman, E. (1961). *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. Anchor Books.
- Gönczöl K. (2018). Megőrizhető-e a skandináv büntetőpolitikai modell? *Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica*, 81, 349–357. https://acta.bibl.u-szeged.hu/53981/1/juridpol_081_323-331.pdf
- Gunnlaugsson, H., & Galliher, J. F. (2000). *Wayward Icelanders: Punishment, boundary maintenance, and the creation of crime*. University of Wisconsin Press.
- Gunnlaugsson, H. (2021). Criminal justice in a small Nordic country: The case of Iceland. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 108(1), 27–45.
- Gunnlaugsson, H. (2017). Criminal justice in Iceland: A case of Scandinavian exceptionalism? In *Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi* (pp. 155–166). Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi.
- Heard, C. (2016). *Alternatives to imprisonment in Europe: A handbook of good practice*. Penal Reform International.
- Jones, C. (2015). Does alternative sentencing reduce recidivism? A preliminary analysis. *Xavier Journal of Politics*, 5(1), 18–31.
- Justice Ministry. (2020. június 29.). *Kynnti aðgerðir til að stytta boðunarlista [Introduced action plans to shorten waiting list]*. Stjórnarráðið. <https://www.stjornarradid.is/gogn/rit-og-skyrslur/stakt-rit/2020/06/29/Kynnti-adgerdir-til-ad-stytta-bodunarlista/>
- Kristoffersen, R. (2024). *Correctional statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2018–2022*. University College of Norwegian Correctional Service. https://www.fangelsi.is/media/skjol/Nordic-Statistics-2018_2022_final.pdf
- Lappi-Seppälä, T. (2007). Penal policy in Scandinavia. *Crime and Justice*, 36(1), 217–295.
- Lauritsen, A. N. (2019). *Crime and crime control in four Nordic island societies: The Faroe Islands, Greenland, Iceland and the Åland Islands*. Scandinavian Research Council for Criminology.
- Mamak, K. (2024). A new opening for the alternative punishments debate: Applying the extended mind thesis. *Ratio Juris*, 37(3), 248–268.
- Mathiesen, T. (2012). Scandinavian exceptionalism in penal matters: Reality or wishful thinking? In T. Ugelvik & J. Dullum (Eds.), *Nordic prison practice and policy: Exceptional or not?* (pp. 13–37). Routledge.
- McAlinden, A. M. (2011). Transforming justice: Challenges for restorative justice in an era of punishment-based corrections. *Contemporary Justice Review*, 14(4), 383–406. <https://doi.org/10.1080/10282580.2011.616369>

- Ólafsdóttir, H., & Bragadottir, R. (2006). Crime and criminal policy in Iceland: Criminology on the margins of Europe. *European Journal of Criminology*, 3(2), 221–253.
- Ólafsdóttir, K. (2020, July 6). *Loka fangelsinu á Akureyri (Akureyri Prison to be closed)*. Visir.is. <https://www.visir.is/g/20201988680d/loka-fangelsinu-a-akureyri>
- Pakes, F. (2020). Old-fashioned Nordic penal exceptionalism: The case of Iceland's open prisons. *Nordic Journal of Criminology*, 21(2), 113–128. <https://doi.org/10.1080/2578983X.2020.1809199>
- Pakes, F., & Gunnlaugsson, H. (2018). A more Nordic Norway? Examining prisons in 21st century Iceland. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 57(2), 137–151. <https://doi.org/10.1111/hojo.12244>
- Pántea, A. (2024). The effectiveness of alternative sanctions through the lens of the punitive system. *Acta Universitatis Danubius. Juridica*, 20(3), 76–91.
- Pétursson, V. Ö. (2024). A constant struggle against not having people in isolation. *Visir.is*. <https://www.visir.is/g/20242597699d/-stans-laus-bar-atta-vid-thad-ad-vera-ekki-med-menni-ein-angrun->
- Pratt, J. (2008). Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess: Part I: The nature and roots of Scandinavian exceptionalism. *British Journal of Criminology*, 48(2), 119–137. <https://doi.org/10.1093/bjc/azm072>
- Pratt, J., & Eriksson, A. (2011). 'Mr. Larsson is walking out again': The origins and development of Scandinavian prison systems. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 44(1), 7–23. <https://doi.org/10.1177/0004865810393105>
- Prison and Probation Administration. (2017). *Ársskýrslur (Annual reports)*. <https://www.fangelsi.is/english>
- Prison and Probation Administration. (2020). *The Prison and Probation Administration home page*. <https://www.fangelsi.is/english>
- Ruzsonyi P. (2011). A skandináv országok büntetés-végrehajtási rendszerének elemzése. *Börtönügyi Szemle*, 30(1), 1–19.
- Scharff Smith, P., & Ugelvik, T. (2017). Introduction: Punishment, welfare and prison history in Scandinavia. In T. Ugelvik & P. Scharff Smith (Eds.), *Scandinavian penal history, culture and prison practice* (pp. 3–31). Palgrave Macmillan.
- Scharff Smith, P. (2012). A critical look at Scandinavian exceptionalism: Welfare state theories, penal populism and prison conditions in Denmark and Scandinavia. In T. Ugelvik & J. Dullum (Eds.), *Nordic prison practice and policy: Exceptional or not?* (pp. 38–57). Routledge.
- Sipos F. (2017). A közérdekű munka szerepe a börtönnépesség csökkentésében: a finn tapasztalatok. *Pro Futuro*, 7(2), 81–96. <https://doi.org/10.26521/Profuturo/2017/2/4764>
- Statista. (2025). *Number of people in prison in Iceland from 2010 to 2021*. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1269089/number-prisoners-iceland/>
- Statistics Iceland. (2020). *Immigrants and persons with foreign background 2020*. <https://www.statice.is/publications/news-archive/inhabitants/immigrants-and-persons-with-foreign-background-2020/>

- Sykes, G. M. (1958). *The society of captives: A study of a maximum security prison*. Princeton University Press.
- Ugelvik, T. (2012). The dark side of a culture of equality: Reimagining communities in a Norwegian remand prison. In T. Ugelvik & J. Dullum (Eds.), *Penal exceptionalism? Nordic prison policy and practice* (pp. 119–138). Routledge.
- Vernd Fangahjálp. (2025). *Introduction*. <https://www.vernd.is/index.php/vernd/starfsemi>
- World News. (2020, October 3). *Vill náða þá sem beðið hafa lengi eftir afplánun (Plans to pardon all who have waited a long time for the completion of their sentence)*. <https://theworld-news.net/is-news/vill-nada-tha-sem-bedid-hafa-lengi-efrir-afplanun>
- World Prison Brief. (2024). *Iceland*. <https://www.prisonstudies.org/country/iceland>
- Zohren, D., & Rösner, V. (2020). *Alternative punishments: The impact of prison sentences and the necessity of alternative punishments for convicts*.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Miklósi M. (2025). A skandináv büntetőpolitikai modell sajátosságai, jellemzőinek megjelenése Izlandon, különös tekintettel az alternatív megoldásokra és a kihívásokra. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2421–2439. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2421-2439>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A tanulmány a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (azonosítószám: BO/00099/24/2) támogatásával készült.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Miklósi Márta, aki a miklosimarta@unideb.hu e-mail címen érhető el.